

A CIGÁNYSÁG ÚTJA Pandzsabtól Biharkeresztesig

Minden népnek megvan a maga történelme, így a cigányságnak is. A cigányságnak nem voltak krónika írói, saját írott történeti emlékei, akik megörökíthették volna népük hányattatásait, szenvedéseit, az őshazától, Indiától Európáig.

A cigány nép név megállapítása nehéz feladat. Minden kutatás más eredményre jutott. A népnév a bedői cigány származású Choli Daróczi József (író, főiskolai adjunktus) szerint a görög athzigan szóból származik, ami őskeresztényt jelent. A cigányok vándorlásuk során már Örményországban megismerkedtek a kereszténységgel. A magyar nyelv történeti etimológiai szótárában délszláv eredetűnek tartja a cigány szót és valószínűsíti, hogy román közvetítéssel került át a magyar nyelvbe. 1776-ban Vályi István komáromi pap, valamint az indiai Malabár állam egyik tartománya Cigánia nevet viselte.

A cigányok őshazája India, pontosabban Észak-India nyugati része, a mai Pandzsab és környéke. A cigányok története szorosan összefügg India történetével. India már évezredekkel ezelőtt fejlett kultúrával rendelkezett, s e kultúra jegyei a cigányok kultúrájában is megtalálhatók. Ezekre az ősalapokra épültek rá a vándorlás folyamán a kölcsönelemek, s egy sajátos, minden néptől eltérő romani kultúrát hoztak létre. India kultúrájának, nyelvének, szokásainak, hiedelemvilágának megismerése nélkül a cigányokét sem lehet tökéletesen megismerni, és viselkedésüket sem lehet megérteni. A cigányok Indiában az első évezred előtt kapcsolatban álltak a kasmír, a szindh, radzsisztán, gundzsarah népeivel. Legközelebb a pandzsabi nép áll a cigányokhoz. Ma Indiában tizenöt millió él. Ezek a cigánytörzsek hasonlóképpen élnek, mint az európai cigányok. Az indiai nyelv, és az antropológiai tudományos megállapítások biztos adatok sorát szolgáltatják a cigányok indiai eredetéhez. Vályi István Komárom megyei református pap, aki a leydeni egyetemen tanult, megismerkedett a malabár diákokkal, s felfigyelt arra, hogy anyanyelvük rendkívül hasonlít a magyarországi cigányokéhoz. Leírt több mint ezer malabári szót, és amikor hazajött, a győri cigányoknak felolvasta, s azok majdnem minden szó értelmét meg tudták mondani. Ennek bizonyítéka egy bécsi lap, mely levelet tett közzé latinul Vályi Istvánról és levelezéséről.

A cigányok Indiában kézműiparral, állattenyésztéssel, kereskedelemmel, halászattal, vadászattal, zenéléssel foglalkoztak. Honnan tudjuk mindezt? Onnan, hogy a cigány nyelvjárásban ezekre a foglalkozásokra utaló szavak megtalálhatók. Például a földműveléssel kapcsolatos szavak: föld, ásó, faeke, búza; állattenyésztéssel kapcsolatos szavak: fű, széna, ökör, birka, csikó. A cigányoknál a zenélés Indiában az élet része volt. A közös tánc, zene igen erős összetartó erőt jelentett. A zenélés csak India elhagyása után vált foglalkozássá. A cigány történelemmel foglalkozó kutatók tényként állapították meg, hogy a cigányok Indiában is hosszú évszázadokon keresztül vándoroltak, majd Indiából is kiszakadva vándorló életmódot folytattak. Mi készítette a cigányokat India elhagyására? Őseik vallása meghatározó volt számukra, mely életmódjukat, egymáshoz való kötődésüket lényegesen befolyásolta. A vallásosságuk még napjainkban is kihat életvitelükre. Elvándorlásuk az iszlám hódítás kényszerhatására történt. A döntő lökést ez hozta, hiszen a hódítók vallása ellentétes volt a cigányok vallásával. India elhagyása nem egy időben és azonos irányban történt.

Az egyik csoport nyugat felé indult, Irán, Örményország és Európa irányába, a másik csoport kelet és dél felé vonult. Örményországból a cigányok Oroszország Fekete-tengeri tartományain keresztül kerültek Beszarábiába, Görögországba. Görögországban hosszú időt töltöttek, majd az első hullám a XIV. sz. végén elérte Magyarországot. Indiában a cigányok szabadabban éltek, nem voltak akadályoztatva vándorlásukban. Más népekkel barátságban, békében éltek. Eddigi életükben változások következtek be. Megismerkedve más népekkel, más szokásokat vettek fel, melyeket ráépítettek saját kultúrájuk alapjaira. Állandó vándoréletre kellett berendezkedniük, a mindig ismeretlenlennel való találkozásra. Az állandó vándorlás miatt, melyhez később az állandó üldöztetés is hozzájárult, a máról holnapra való élés lett döntő az életvitelükben. Mindig mindenben alkalmazkodniuk kellett a megváltozott életkörülményekhez. Mint zarándokok érkeztek Európába, ezért az egyház támogatásban részesítette őket. Mivel letelepedni nem tudtak, továbbra is vándoroltak. Egy közös terület megszerzésének lehetősége sem volt meg a cigányoknál, mivel ekkor már Európában erős államok alakultak ki. Magyarországon Zsigmond király adott letelepedést a cigányoknak. A kezdeti fogadtatás nem tartott sokáig. Európa szerte megkezdődött az évszázados, kíméletlen cigányüldözés. A legtöbb európai országban a XV. sz. végétől kíméletlenül irtották, üldözték a cigányokat. Az állam és az egyház intézményesen lépett fel és megfélemlítésükre minden eszközt felhasználtak. A középkori Bihar vármegyében, így Váradon és környékén jelentős cigány lakosság élt. Mezőkeresztesen (a mai Biharkeresztes) 1786-ban három nagy létszámú cigány család élt. A XVIII. sz. végén a kapitalista fejlődés útjára lépő Európa sem bizonyult humánusabbnak a cigányság problémáinak megoldásában. Továbbra is vallották és terjesztették a cigányság faji adottságaiból származó elméletet.